

УДК [377/338.48:37.01/.09](430/436/494/435.9)

DOI: 10.15587/2519-4984.2019.164208

ЗАГАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ НІМЕЦЬКОМОВНИХ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

© О. О. Самохвал, Н. В. Войнаровська

У статті проведено аналіз систем туристичної освіти провідних країн Західної Європи, а саме Німеччини, Австрії, Швейцарії та Люксембургу, які об'єднанні у лінгвокраїнознавчу категорію «німецькомовні країни». Виявлено особливості інституційної та дисциплінарної складових професійної освіти в сфері туризму, визначено та охарактеризовано освітньо-кваліфікаційні рівні структурної моделі туристичної освіти, означено основні функції професійних закладів сфери туризму, окреслено особливості підготовки майбутніх фахівців в означених країнах. З'ясовано, що структурна модель туристичної освіти в означених країнах включає траєкторію отримання професійної кваліфікації, види навчальних закладів, спектр професійних спеціальностей та освітніх ступенів. Встановлено, що визначальною перевагою базової туристичної освіти в німецькомовних країнах є дуальна система підготовки майбутніх фахівців, що передбачає паралельне навчання в освітньому закладі та на туристичному підприємстві. Характерною особливістю вищої туристичної освіти є бінарна структура, в якій традиційний університетський сектор існує паралельно зі сектором неуніверситетської вищої освіти. Встановлено, що спільною ознакою систем туристичної освіти в німецькомовних країнах є гнучкість навчального процесу та узгодженість освітніх рівнів у професійних закладах. Визначено, що дотримання принципів послідовності та наступності, спрямованість на забезпечення майбутніх фахівців можливостями здобути належну фахову підготовку згідно з їх потребами і здібностями є базовими принципами неперервності освіти в сфері туризму. Доведено, що значна конкуренція організаторів туристичної освіти в німецькомовних країнах сприяє їх прагненню слідувати кращим міжнародним освітнім стандартам, постійній модернізації змісту фахової підготовки, а також співпраці у сфері вищої туристичної освіти з закладами-партнерами за межами Євросоюзу, що у підсумку інтенсифікує студентську мобільність і академічну активність

Ключові слова: туристична освіта, вища освіта, німецькомовні країни, дуальна освіта, освітня інтернаціоналізація

1. Вступ

Розвиток системи туристичної освіти як запорука успішного становлення індустрії туризму в ХХІ столітті характеризується як визначальний вектор розвитку національної і світової економіки, а також значний соціокультурний феномен міжрегіонального та міжнародного співробітництва. Зростаючі вимоги до кадрового потенціалу обумовлюють необхідність виявлення спільних рис і відмінностей у розвитку вітчизняних і зарубіжних закладів туристичної освіти. Професійна туристична освіта як багатовимірна безперервно формуюча система потребує розробки наукових основ неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі. Разом з тим окреслені загальнонаукові підходи повинні стати не перешкодою, а раціональною основою для розвитку різних наукових шкіл, зберігаючи тим самим їх національні особливості і ментальну культуру. Все це дозволить зміцнити систему взаємодії різних суб'єктів і наукових шкіл в єдиному світовому туристичному просторі.

Туристична освіта в Україні набуває неабиякої значущості. До 2012 р. у національній системі вищої освіти практично не існувало туристичного напрямку галузевої підготовки, яка здійснювалася б комплексно. І лише з прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2002 р. № 583 «Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002 – 2010 роки» [1] підготовка спеціалістів для індустрії туризму набула самостійного статусу й розвитку. досвід передових країн-членів ВТО сприятиме

становленню та розвитку всіх систем туристичної галузі. Успішний досвід реалізації освітніх цілей у процесі якісного формування кадрового потенціалу туристичної сфери діяльності в освітніх закладах провідних країн Західної Європи, зокрема Німеччини, Австрії, Швейцарії та Люксембургу сприятиме розвитку та модернізації національної системи підготовки майбутніх фахівців.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Варто зазначити, що порівняльна комплексна характеристика туристичної освіти в німецькомовних країнах не була об'єктом наукового дослідження вітчизняних науковців. Деякі українські вчені досліджували особливості її становлення як передумови формування системи професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі в межах окремих німецькомовних територій. Так, зокрема, було виявлено особливості змісту і форми підготовки фахівців туристичної галузі у країнах-членах ВТО, до яких входять Німеччина, Австрія, Швейцарія та Люксембург. В той же час дослідження не потребувало компаративістського аналізу систем туристичної освіти окремих країн [2]. Також варто відзначити, що у вітчизняному науковому доробку в галузі педагогіки туризму обґрунтовано та експериментально перевірено концепцію неперервної туристичної освіти в Україні з урахуванням досвіду провідних європейських країн, зокрема Німеччини та Швейцарії [3]. У деяких працях

представлено ґрунтовне дослідження системи різнорівневої фахової підготовки майбутніх кадрів сфери туризму в професійних закладах Швейцарії, та лише частково досліджено систему професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі Німеччини та Австрії [4].

Зарубіжна наукова спільнота, в свою чергу, присвятила чимало праць дослідженню процесу розвитку та сучасного стану туристичної освіти в окремих німецькомовних країнах, не порівнюючи їх за означеною нами лінгвокраїнознавчою категорією. Так, проведено детальний порівняльний аналіз окремих аспектів туристичної освіти Австрії та Швейцарії [5]. Чимало досліджень присвячено проблемам впровадження й удосконалення стандартів туристичної освіти в провідних країнах світу, серед яких означено Швейцарію та Німеччину [6].

Все ж, варто наголосити, що комплексне дослідження та компаративістський аналіз систем підготовки майбутніх кадрів для сфери туризму в «німецькомовних» країнах не одержали достатнього відображення в наукових працях вітчизняних та закордонних вчених. Тому, в результаті стрімкого розвитку національного туристичного ринку, освітня та економічна значущість процесу вдосконалення професійної підготовки фахівців сфери туризму зумовлюють актуальність теми дослідження.

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – узагальнення закономірностей підготовки фахівців туристичної сфери в закладах туристичної освіти німецькомовних країн Західної Європи.

Для досягнення мети були поставлені такі задачі:

1. Проаналізувати системи туристичної освіти означених країн Західної Європи, об'єднавши їх у лінгвокраїнознавчу категорію «німецькомовні країни».

2. Окреслити особливості інституційної, дисциплінарної та кваліфікаційної складових систем туристичної освіти німецькомовних країн Західної Європи.

3. Визначити закономірності підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі Німеччини, Австрії, Швейцарії та Люксембургу для подальшого дослідження можливостей екстраполяції інноваційного досвіду організації освіти в сфері туризму в Україні.

4. Порівняльний аналіз сучасних систем туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи

4.1. В результаті аналізу туристичних освітніх систем у провідних закордонних закладах професійної освіти було з'ясовано, що в Європі функціонують три основні системи професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму: німецька, французька і англійська [7, 8]. Ретельне дослідження систем туристичної освіти в німецькомовних державах (Німеччина, Австрія, Швейцарія і Люксембург) показує, що підготовка майбутніх фахівців сфери туризму в цих країнах здійснюється за змішаною системою, яка включає елементи ні-

мецької та англійської моделі. Так, на вторинному освітньому рівні майбутні фахівці туристичної галузі здійснюють підготовку за німецькою освітньою моделлю, яка базується на учнівстві, і за три роки дає молодим фахівцям ґрунтовну базу для засвоєння практичних навичок і прийомів реалізації поставлених професійних завдань. Після завершення вторинного рівня професійної освіти переважна більшість закладів вищої освіти не вимагає від майбутніх студентів обов'язкового професійного досвіду за спеціальністю, що передбачено німецькою освітньою системою. Так, наприклад, Університет Штральзунд (Німеччина) (*нім. Hochschule Stralsund*) пропонує бакалаврську програму підготовки за спеціальністю «Менеджмент туризму та індустрії розваг» за умови наявності загального атестату зрілості чи професійного атестату, професійної кваліфікації, або ж проходження вступних іспитів [9]. Все ж деякі заклади вищої туристичної освіти вимагають професійний досвід роботи за спеціальністю для вступу на магістерську програму підготовки. Так, Швейцарський інститут менеджменту та готельного господарства (*анг. Swiss Institute for Management and Hospitality*) [10] пропонує магістерську програму підготовки за спеціальністю «Міжнародний бізнес» зі спеціалізацією «Готельний та курортний менеджмент» за наявності ступеня «Бакалавр» із суміжної спеціальності та 3 роки професійного досвіду на управлінських посадах у готельно-ресторанному чи туристичному бізнесі. Все ж, заклад вищої освіти також пропонує магістерську програму підготовки за спеціальністю «Міжнародний менеджмент готельного бізнесу» за наявності ступеня «Бакалавр» із суміжної спеціальності без обов'язкового досвіду професійної діяльності. Це свідчить про диверсифікацію освітніх пропозицій закладами вищої туристичної освіти в німецькомовних країнах, що можна пояснити наданням їм ширшої нормативно-правової автономії та можливістю корегувати умови вступу на окремі освітні програми відповідно до їх попиту.

Загалом заклади вищої туристичної освіти в німецькомовних державах орієнтовані на англійську систему професійної підготовки, в межах якої стажування на підприємстві є доповненням до теоретичного аудиторного навчання. Вища туристична освіта значною мірою зорієнтована на ті позиції, які пов'язані із здійсненням контролю та організації управління. Це в основному функції менеджменту, а не технологій виробництва, що утверджують операційно-виробничі засади професійного становлення. В той час як заклади туристичної освіти вторинного рівня орієнтовані на предметно-практичну складову навчального процесу, освіта третинного рівня використовує академічний підхід до навчання у поєднанні з нетривалим практичним стажуванням. Виключенням є окремі приватні заклади вищої туристичної освіти, які здійснюють підготовку майбутніх фахівців туристичної галузі за дуальною системою навчання (наприклад, Баден-Вюртенберзький університет дуального навчання Равенсбург (*нім. Duale Hochschule Baden Württemberg Ravensburg*) (Німеччина) [11]).

Тому це дає підстави стверджувати, що туристична освіта в німецькомовних державах Західної Європи здійснюється за змішаною (англо-німецькою) системою підготовки, поєднуючи практично орієнтований та академічний підходи до професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі на різних освітніх рівнях.

4.2. Структурна модель туристичної освіти

Досліджено, що структурна модель туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи включає 3 рівні, зокрема:

- I. – початкова туристична освіта;
- II. – середня туристична освіта;
- III. – вища туристична освіта (табл. 1).

Таблиця 1

Структурна модель туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи

Тип	Німеччина	Австрія	Швейцарія	Люксембург
початкова туристична освіта	Середня професійна спеціалізована школа (нім. <i>Berufsfachschule</i>)	Середня професійно-технічна школа (нім. <i>Berufsbildende Mittlere Schulen</i>)	Професійно-технічна школа (нім. <i>Berufsschule</i>) Спеціалізована середня школа (нім. <i>Fachmittelschule</i>)	Професійно-технічний ліцей (фран. <i>Lycée Secondaire technique</i>)
	Гімназія (нім. <i>Gymnasium Oberstufe</i>)			
середня туристична освіта	Професійно-технічна вища школа (нім. <i>Berufsschule</i>)	Вище професійно-технічне училище (нім. <i>Berufsbildende höhere Schulen</i>)	Вища професійна школа (нім. <i>Höhere Fachschule</i>)	Професійно-технічний коледж (фран. <i>Lycée Technique</i>)
	Професійне училище (нім. <i>Fachschule</i>)			
вища туристична освіта	Університет (нім. <i>Universität</i>)	Університет (нім. <i>Universität</i>)	Університет (нім. <i>Universität</i>)	Університет (нім. <i>Universität</i>)

Початкова туристична освіта в німецькомовних країнах передбачає фахову підготовку майбутніх фахівців нижчої ланки у спеціалізованих закладах середньої освіти або спеціалізованих класах загальноосвітньої середньої школи. На даному етапі підготовки майбутні фахівці туристичної сфери діяльності отримують базові професійні знання та навички у поєднанні з загальноосвітньою підготовкою. Початкова туристична освіта здійснюється за дуальною системою підготовки, забезпечуючи майбутніх фахівців практичними навичками на туристичному підприємстві, яке є безпосереднім учасником освітнього процесу. В процесі базової професійної підготовки учні вивчають спеціалізовані предмети в залежності від обраного напрямку підготовки у поєднанні з загальноосвітніми дисциплінами.

Середня туристична освіта передбачає підготовку майбутніх фахівців туристичної сфери діяльності середньої ланки, а також управлінських кадрів середньої ланки та здійснюється у спеціалізованих закладах туристичної освіти.

Заклади туристичної освіти даного рівня забезпечують майбутніх фахівців ґрунтовними фаховими знаннями та практичними навичками, необхідними для виконання професійних завдань у сфері туризму. Туристична освіта середнього рівня, як і початкової, здійснюється за дуальною системою навчання, в якому значна частка навчального процесу відбувається на туристичному підприємстві. Варто зауважити, що деякі спеціалізовані заклади середньої туристичної освіти розміщені безпосередньо у готельно-ресторанних комплексах, що забезпечує академічну та практичну освіту в межах окресленої тери-

торії, наприклад Понтресінська професійна школа готельно-спортивного типу (нім. *Schulhotel Sporthotel Pontresina*) (Швейцарія) [12], готельно-навчальний комплекс Regina Interlaken (нім. *Schulhotel Regina Interlaken*) (Швейцарія) [13], фахова школа готельного господарства для лижного відпочинку м. Зальцбург (Австрія) (нім. *Tourismusschule Bad Hofgastein*) [14] тощо.

Вища туристична освіта здійснюється в університетах або вищих спеціалізованих закладах освіти, в яких готують майбутніх управлінських кадрів вищої ланки за спеціальностями туристичного спрямування. Переважна більшість таких закладів технічного або економічного спрямування, які пропонують спеціалізовані напрями підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі. Винятком є лише Швейцарія, яка відома у всьому світі спеціалізованими закладами вищої туристичної освіти. Тим не менш, вища туристична освіта в усіх німецькомовних країнах Західної Європи, включаючи Швейцарію, є менеджмент орієнтованою, забезпечуючи майбутніх фахівців управлінськими знаннями та навичками у сфері туризму.

4.3. Основні функції закладів туристичної освіти

У процесі дослідження виявлено, що заклади туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи виконують такі функції: *комерційну* (зовнішні клієнти необхідні для розвитку у студентів професійних якостей сфери гостинності, обслуговування, поведінки з клієнтами та реалізації послуг); *педагогічну* (формування вмінь і практичних навичок, засвоєння технологій і конкретних інструментів,

необхідних для досягнення професійного успіху); *соціальну* (формування і розвиток інтелектуального, наукового та кадрового потенціалу суспільства); *економічну* (забезпечення економіки держави кваліфікованою робочою силою та якісними управлінськими кадрами в сфері туризму); *культуротворчу* (забезпечення процесу всебічного розвитку майбутнього фахівця з допомогою елективних курсів та тренінгових занять); *координаційну* (забезпечення співпраці закладів туристичної освіти з профільними організаціями та соціальними інститутами задля підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі відповідно до потреб національного ринку праці); *міжкультурну* (забезпечення обов'язкового стажування, або ж семестрового навчання у закордонних закладах туристичної освіти чи провідних світових туристичних компаніях для розширення світогляду та підвищення професійних навичок та вмінь у майбутніх фахівців туристичної галузі); *практичну* (забезпечення можливостей для розвитку та набуття практичних навичок професійної діяльності на провідних туристичних підприємствах); *науково-дослідну* (надання можливості актуалізувати професійно-значущі знання майбутніх фахівців, їх відтворення та перенесення в нові професійні ситуації, використовувати з метою встановлення зв'язку з навчальним матеріалом, передбаченого для засвоєння).

4.4. Освітньо-кваліфікаційні рівні в системі туристичної освіти

Досліджуючи системи професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в німецькомовних країнах Західної Європи було встановлено 4 освітньо-кваліфікаційні рівні:

I. Неповна вища туристична освіта: кваліфікація «молодший спеціаліст /кваліфікований фахівець» на базі повної загальної чи середньої професійної освіти, що здобувається впродовж 1–2 років; на основі базової загальної середньої освіти з одночасним здобуттям повної загальної чи середньої професійної освіти – 3–4 роки.

Випускники, які успішно пройшли державну атестацію, отримують *диплом молодшого спеціаліста* або *диплом кваліфікованого працівника*, що надає право на здійснення професійної діяльності або вступу на програму базової вищої освіти (бакалаврат). Перший освітньо-кваліфікаційний рівень в туристичній освіті забезпечує майбутніх фахівців спеціальними професійними знаннями, вміннями і навичками, достатніми для здійснення виробничих функцій та підтверджується державним дипломом про вищу середню професійну освіту чи професійним кваліфікаційним сертифікатом.

II. Базова вища туристична освіта передбачає отримання ступеня «бакалавр» на основі повної загальної чи професійної середньої освіти, або ж наявності першого освітньо-кваліфікаційного рівня вищої туристичної освіти. Нормативний термін навчання зазвичай становить 3–4 роки, але вказані терміни є умовними і залежать від успішності засвоєння навчального матеріалу (180 кредитів ЄКТС). Випускники, які успішно склали державну атестацію, отримують *диплом бакалавра*, що надає

право на здійснення професійної діяльності та право вступу в магістратуру.

Базова туристична освіта передбачає формування фундаментальних і спеціальних знань і умінь, достатніх для виконання завдань та обов'язків покладених на фахівців середньої управлінської ланки в туристичній сфері діяльності.

III. Повна вища туристична освіта є завершальним циклом освітньої підготовки управлінських кадрів вищої ланки в туристичній сфері діяльності і передбачає здобуття ступеня «магістр». Вступ на програму підготовки ОС «магістр» потребує наявності диплому бакалавра. Нормативний період підготовки зазвичай становить 1–2 роки та може коливатись в залежності від успішності засвоєння навчального матеріалу (120 кредитів ЄКТС). Магістерські програми підготовки забезпечують можливість розвитку фахових умінь і навичок, достатніх для виконання професійних завдань творчого та інноваційного характеру у вищій управлінській ланці, або поглиблення, розширення і оновлення професійних знань, умінь, навичок та отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду.

Крім того, здобувши ступень «магістр», високкваліфікований фахівець туристичної сфери діяльності має змогу продовжити наукове дослідження в межах обраного фаху з метою в подальшому отримати ступень доктора філософії у галузі ділового адміністрування, доктора філософії у галузі економіки та фінансів, доктора філософії у галузі управління, доктора філософії у галузі міжнародних відносин та політичної економіки.

4.5. Узагальнений аналіз освітньо-кваліфікаційних документів у системі туристичної освіти

Відповідно до структурної моделі туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи, нами було проаналізовано кваліфікаційні документи, що дозволяють майбутнім фахівцям туристичної галузі підійматись освітньо-кваліфікаційною вертикаллю або здійснювати професійну діяльність.

Отож, по завершенню першого рівня туристичної освіти (початковий), майбутні фахівці отримують загальний або професійний атестат зрілості, що видається загальноосвітніми чи спеціалізованими середніми закладами освіти (*Abitur/Fachabitur – Німеччина; Matura/ Berufsmatura – Австрія; Matura/ Berufsmatura – Швейцарія; Certificat de capacité professionnelle – Люксембург*). Зазначені документи засвідчують повну середню освіту майбутнього фахівця і забезпечують доступ до закладів туристичної освіти середнього чи вищого рівня. Варто зазначити, що атестат зрілості також уможливорює доступ до бакалаврської програми підготовки майбутніх фахівців туристичної сфери діяльності у деяких закладах вищої освіти, але за умови наявності професійного досвіду роботи за спеціальністю, або ж успішної здачі додаткового професійного іспиту.

За умови продовження професійного навчання за туристичною спеціальністю у закладі туристичної освіти середнього рівня, майбутній фахівець отримує

професійну кваліфікацію (*Fachhochschulreife* – Німеччина; *Befähigungsnachweis* – Австрія; *Eidgenössischen Fachausweis* – Швейцарія; *Diplôme d'aptitude professionnelle* – Люксембург), яка дає змогу займатись професійною діяльністю, або ж продовжити фахову підготовку на вищому рівні туристичної освіти (третинний рівень).

Незважаючи на відмінність у назвах кваліфікаційних документів початкового та середнього рівня туристичної освіти у німецькомовних країнах, їх зміст та можливості подальшого освітнього просування майбутніх фахівців туристичної галузі вважаються рівноцінними. Аналізуючи кваліфікаційні документи туристичної освіти вищого рівня, можна говорити про завершення адаптації вищої освіти в німецькомовних країнах до вимог Болонського процесу, одним із положень якого є трициклова система університетської освіти – перший (бакалавр), другий (магістр), третій (доктор філософії). Отож, вищий рівень туристичної освіти в німецькомовних країнах забезпечує майбутніх фахівців туристичної сфери діяльності академічним ступенем «бакалавр», а в подальшому – «магістр» і «доктор філософії».

5. Результати дослідження та їх обговорення

Проаналізувавши структуру туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи, з'ясовано, що в останні роки системи підготовки майбутніх фахівців сфери туризму все більше зближуються. Характерною особливістю є зв'язок між практичною і теоретичною частиною неперервного процесу професійного становлення. У рамках базової туристичної освіти найбільша частка в відсотковому співвідношенні припадає на практичне навчання та проходить у формі учнівства, що є визначальною перевагою системи професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму у німецькомовних країнах Західної Європи. На вищому освітньому рівні зростає частка спеціалізованого теоретичного навчання та поступове поглиблення комерційних знань. Специфіці навчального процесу в закладах туристичної освіти Німеччини, Австрії, Швейцарії та Люксембургу характерний великий обсяг теоретичного матеріалу; наявність вузької спеціалізації; зосередженість на самостійне навчання, наукові дослідження та вивчення понад двох іноземних мов.

Характерною особливістю вищої туристичної освіти німецькомовних країн Західної Європи є її бінарна структура, в якій традиційний університетський сектор (університети) існує паралельно зі сектором неуніверситетської вищої освіти (фахові вищі школи, професійні академії, вищі школи готельно-ресторанного та туристичного менеджменту). На відміну від початкової та середньої туристичної освіти, в якій переважає практична складова навчального процесу, вища туристична освіта характеризується академічним спрямуванням, яке час від часу змінюється практичним навчанням (стажуванням) на підприємствах Європи та світу. Перевагою професійної підготовки у закладах вищої туристичної освіти Західної Європи, зокрема німецькомовних країн, є впро-

вадження обов'язкового семестру чи року навчання за спеціальністю у закордонному вузі-партнері, або ж проходженні навчальної практики на міжнародному туристичному підприємстві в іншій країні, що дає змогу майбутнім фахівцям підвищити якість освітньої підготовки та ознайомитися з особливостями світового ринку праці.

7. Висновки

1. На основі проведеного дослідження можна стверджувати, що системним цілісним уявленням професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму в німецькомовних державах є структурна модель, що включає траєкторію отримання туристичної освіти, види навчальних закладів, спектр професійних кваліфікацій, спеціальностей, спеціалізацій та освітніх ступенів. З'ясовано, що туристична освіта в німецькомовних державах Західної Європи здійснюється за змішаною (англо-німецькою) системою, поєднуючи практично орієнтований та академічний підходи до професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі на різних освітніх рівнях.

2. В результаті аналізу інституційної, дисциплінарної та кваліфікаційної складових системи туристичної освіти визначено рівні структурної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі в німецькомовних країнах Західної Європи, зокрема початкова туристична освіта; середня туристична освіта; вища туристична освіта. Узгоджено перелік галузевих закладів освіти за освітньо-кваліфікаційними рівнями та визначено їхні функції (комерційну, педагогічну, соціальну, економічну, культуротворчу, координаційну, міжкультурну, практичну, науково-дослідну). Окреслено особливості та умови здобуття фахової кваліфікації на окремих освітньо-кваліфікаційних рівнях із дотриманням принципів послідовності та наступності як системотвірних чинників неперервної туристичної освіти.

3. З'ясовано, що характерною спільною ознакою систем туристичної освіти в означених країнах є гнучкість навчального процесу та узгодженість освітніх рівнів. Відповідно до сучасної освітньої парадигми система туристичної освіти спрямована на забезпечення майбутніх фахівців можливостями здобути належну фахову підготовку відповідно до їхніх потреб і здібностей, поступове та послідовне підвищення отриманої кваліфікації, вдосконалення ключових та професійних компетентностей впродовж усього життя. Підтвердженням цьому є врахування закладами вищої туристичної освіти професійної зайнятості студентів і розширення термінологічних меж професійного навчання. Виокремленні переваги підкреслюють намагання організаторів туристичної освіти в німецькомовних країнах Західної Європи не лише максимально задовольняти потреби галузі та можливості потенційних фахівців, але й рухатися шляхом об'єднання та уніфікації – від самостійності кожного професійного закладу освіти до побудови міжнародних механізмів спільного розвитку туристичної освіти.

Література

1. Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002–2010 роки: Постанова Кабінету міністрів України № 583. 29.04.2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/583-2002-%D0%BF>
2. Кнодель Л. В. Теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в країнах-членах Всесвітньої туристської організації: автореф. ... дис. д-ра пед. наук. Тернопіль, 2007. 40 с.
3. Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: монографія. Київ: Слово, 2004. 472 с.
4. Закордонєць Н. І. Можливості реалізації передових ідей швейцарського досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму у вищих навчальних закладах України // Наукові записки Тернопільського нац. пед. університету ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. 2012. № 3. С. 135–144.
5. Weiermair K., Bieger T. Tourism Education in Austria and Switzerland: Past Problems and Future Challenges // Journal of Teaching in Travel and Tourism. 2005. Vol. 5, Issue 1-2. P. 39–60. doi: http://doi.org/10.1300/j172v05n01_03
6. The Managerial Gaze: the long tail of tourism education and research / Airey D., Tribe J., Benckendorff P., Xiao H. // Journal of Travel Research. 2014. Vol. 54, Issue 2. P. 139–151. doi: <http://doi.org/10.1177/0047287514522877>
7. Фоменко Н. А. Педагогіка вищої школи: методологія, стандартизація туристської освіти: навч. пос. Київ: Слово, 2005. 216 с.
8. Introduction to Tourism / Tapasei W., Kalwajin E., Wightman P., Wightman P. New Zealand: Open Polytechnic, 1997. 29 p.
9. Hochschule Stralsund – University of Applied Sciences. URL: <https://www.hochschule-stralsund.de>
10. Swiss Institute for Management & Hospitality (SWISS IM&H). URL: <http://swissimh.ch/info/>
11. Duale Hochschule Baden Württemberg Ravensburg. URL: <https://www.ravensburg.dhbw.de/startseite.html>
12. Sporthotel Pontresina. URL: <https://www.sporthotel.ch/>
13. Hotelleriesuisse. URL: <https://www.hotelbildung.ch/de/pub/index.cfm>
14. Tourismusschule Bad Hofgastein. URL: <https://ts-badhofgastein.at/warum-bad-hofgastein/>

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Штифурак В. Є.
Дата надходження рукопису 29.01.2019*

Самохвал Олеся Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра іноземної філології та перекладу, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, вул. Соборна, 87, м. Вінниця, Україна, 21050
E-mail: samohvallesya@ukr.net

Войнаровська Наталія Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра іноземної філології та перекладу, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, вул. Соборна, 87, м. Вінниця, Україна, 21050
E-mail: natievoinarov@gmail.com